

sphere of the youth, conditioned by the specifics of the countries, the culture of the peoples, the level of development of individual societies, and the existing social problems are highlighted.

Keywords: *value orientations of youth, values, axiology, value sphere of personality, values, modern youth, cross-cultural analysis.*

УДК 371.13 : 005.591.6

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

І. Б. СПІВАКОВА, директор

Кловський ліцей № 77 (м. Київ)

E-mail: klovski77@bigmir.net

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність інноваційного розвитку вчителя в сучасних умовах трансформаційних змін суспільства, культури і освіти. Уточнено поняття феномена «інноваційний розвиток вчителя». Запропонована структурно - функціональна модель інноваційного розвитку вчителя, що включає в себе: концептуальну, змістовну, процесуальну, організаційну і оцінювальну, результативну характеристики.

Ключові слова: *інноваційний розвиток вчителя, професійна діяльність, модель інноваційного розвитку вчителя, організаційно-педагогічні умови інноваційного розвитку вчителя.*

Актуальність (Introduction). Особливу вагу в інноваційному розвитку суспільного життя, набуває освіта, шкільна зокрема, яка покликана забезпечити зміни адекватні мінливим викликам ХХІ століття. Основним агентом змін у цьому процесі є вчитель, оскільки тільки він здатний забезпечити оптимізацію та реформування сучасної школи. Така реальність вимагає від нього гнучкого реагування на індивідуальні та групові освітні потреби і запити, прийняття самостійних рішень, усвідомленого вибору способів інноваційної діяльності з широкого спектру виникаючих педагогічних альтернатив; служить ефективним засобом переходу від констатації існуючих проблем шкільної освіти до пошуку їх раціонального вирішення, що потребує постійного інноваційного розвитку його професійної діяльності. Саме *проблема інноваційного розвитку вчителя* постає як: міждисциплінарна практико-зорієнтована проблема, що вимагає системного дослідження з урахуванням комплексу гуманітарних знань про людину; феномен культури, в основі якого синтез професійної, особистісної та дослідницької складових особистості вчителя, який засвоює та розвиває інноваційну практику.

Це наштовхнуло нас на розгляд питання щодо змісту, структури, механізмів інноваційного розвитку вчителя в умовах реформування шкільної освіти як запоруки успішної реалізації стратегічних орієнтирів Концепції «Нова школа».

Мета (Purpose) полягає в з'ясуванні суті та механізмів інноваційного розвитку вчителя в роботі загальноосвітнього навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). В наукових доробках М. Г. Герасимова, С. Г. Гончаренка, Г. М. Добрава, В.І. Загвязинського, Б. М. Кедрова, Т. Куна, О. М. Новікова, В. О. Штофа інновація розглядається як головний ресурс розвитку сучасного інформаційного суспільства та освіти. Належне місце відведено психолого-педагогічним дослідженням проблем освітніх і педагогічних інновацій, інноваційного розвитку різних освітніх систем та педагогічних процесів у працях провідних учених І. Д. Беха, Н.М. Бібік, Л.М. Ващенко, С.У.Гончаренка, В.В. Давидова, Л.І. Даниленко, І.Г.Єрмакова, В.Р. Ільченка, В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка, В.Ф.Паламарчук, О.Я. Савченко, М.Д. Ярмаченка. Їх класифікації здійснено у працях К.Ангеловські, О.Г. Козлової, Л.А. Машкіна, К.Роджерса, І.П. Підласого. Формуванню поняття інноваційної шкільної освіти присвячені роботи В.П. Безпалько, Л.М.Ващенко, Л.І.Даниленко, І.А. Зязюна, В.Г. Кременя, Д.І.Максименко, В.М.Поламарчук та інших. У них визначено теоретико-методологічні засади інноваційної шкільної освіти, наукові положення про її інноваційний розвиток, які дозволяють встановити закономірності змін, що відбуваються в системі шкільної освіти і мають безпосередній вплив на її якість. Сучасний стан, перспективи та проблеми

реформування вітчизняної освіти відповідно до Концепції державної інноваційної політики і законодавчої бази досліджують українські вчені: В.П.Андрущенко, В.І.Бондар, В.Г. Кремень, О.І.Ляшенко, О.В.Огнев'юк, О.Я.Савченко, С.В.Сисоєва, О.В.Сухомлинська, Л.Л.Хоружа та ін. Так, у працях, відомих учених С.Б. Кримського, О.В.Огнев'юка, О. Я. Савченко обґрунтовано філософський аспект сучасної шкільної освіти. Різні аспекти педагогічних технологій знайшли відображення у дослідженнях М.В.Кларіна, О.М.Пехоти, О.І.Пометун, І.Ф. Прокопенка, Г.К.Селевка та ін. Закономірності, принципи, зміст управління розвитком школи розкрито у наукових працях Г.В. Єльнікової, Л. М. Калініної та ін. Сьогодні увага науковців спрямована на пошук нових напрямів цілісного дослідження інноваційної сфери шкільної освіти, виділення ціннісних основ її реформування, визначення умов ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах, забезпечення їх неперервності (Н.Василенко, Л.Даниленко, І.Дичківська, О. Дубасенюк, Н. Ільїна, Н. Савчук, В. Химинець та інші). Особливу роль представляють дослідження присвячені проблемі інноваційного розвитку вчителя, в яких розглядаються різні аспекти: вивчення психологічної готовності педагогів до нововведень (Л. Максименко); проблеми психолого-педагогічної підготовки вчителя до інноваційної діяльності (Н. Клокар, О. Козлова, О. Попова), створення спеціальної системи підвищення кваліфікації, що сприяє цілеспрямованому формуванню готовності керівників і педагогів до здійснення інноваційної діяльності (О.Козлова, К.Макогін); роль неперервної та післядипломної освіти для готовності прийняття нововведень учителем, його творчого вдосконалення, підвищення фахового рівня (В. Бондар, І. Зязюн, С.Сисоєва).

Аналіз наукового фонду досліджуваної проблеми показав що існує велика кількість різноманітних наукових концепцій, теорій, підходів щодо вивчення природи інновацій, закономірностей виникнення й розвитку педагогічних інновацій відносно суб'єктів освіти, зв'язків теорії і практики педагогічної інноваційної діяльності тощо. Звідси випливає, що педагогічна інноватика є ядром інноваційних процесів, базовим компонентом цілеспрямованої, педагогічної діяльності (і управлінням цією діяльністю) через розробку та впровадження в загальноосвітні навчальні заклади педагогічних та управлінських нововведень (нового змісту навчання, виховання, управління; нових способів професійної діяльності, нових організаційних форм, методів та технологій методичної роботи навчального закладу ін.). Але ключовий момент, що відрізняє педагогічну інноватику від інноватики в інших сферах є особистісний чинник, що забезпечує інноваційний розвиток вчителя та потребує системних міждисциплінарних досліджень. На нашу думку, варто уточнити педагогічний зміст, структуру поняття «інноваційний розвиток вчителя», що зокрема дозволить, з одного боку констатувати, що є суперечність між наявною потребою у якісному системному реформуванні шкільної освіти і недостатнім обґрунтуванням феномену інноваційного розвитку сучасного вчителя як агента змін, з іншого, сприятиме визначенню умов та механізмів інноваційного розвитку вчителя в роботі загальноосвітнього навчального закладу.

Результати (Results). Вивченню проблеми інноваційного розвитку *вчителя* у контексті феномену інноватики сприяє аналіз теоретичних підходів до діяльності людини як загально філософської та загальнонаукової категорії. Як відомо, діяльність – це специфічна людська форма активного ставлення до навколишнього світу, зміст якої складає доцільну зміну і перетворення цього світу на основі засвоєння і розвитку різних форм культури. З точки зору О. М. Леонтьєва , діяльність - це реальний зв'язок суб'єкта з об'єктом, в який необхідним чином включена психіка [1]. Виконуючи ту чи іншу діяльність, індивід повинен сприймати, запам'ятовувати, думати, бути уважним до її майбутнього результату. На думку Р.С. Немова, діяльність можна визначити як специфічний вид активності людини, спрямований на пізнання і творче перетворення навколишнього світу, включаючи самого себе й умови свого існування. Вчені підкреслюють, що активність людини набуває якості діяльності з моменту включення до цього процесу її свідомості. Саме діяльнісне ставлення до світу притаманне лише людині і стосується такого рівня, за яким спосіб організації цього життя регулюється і спрямовується, що сприяє інтенсивному переосмисленню цінностей, долає стереотипи мислення, здійснює глибинні, системні перетворення, які стосуються всіх аспектів діяльності.

Якщо спробувати схематизувати процес діяльності, то розгортання структур у внутрішньому плані йде в такій послідовності: потреба => мотив => мета => завдання, в той час як в зовнішньому плані спостерігається така картина: діяльність => дія => операція => рух. Але

при цьому треба пам'ятати, що немає діяльності чисто зовнішньої, як і немає діяльності чисто внутрішньої. Будь-яка реальна актуальна діяльність має і зовнішнє і внутрішнє (зовнішній і внутрішній план або сторони), і вони пов'язані між собою нерозривно. Виникнення і розвиток різних видів діяльності у людини являє собою складний і тривалий процес. Виділяють три генетично унормованих види діяльності, які змінюють один одного і співіснують протягом усього життєвого шляху людини: гра, навчання і праця. Вони розрізняються за кінцевими результатами (продуктом діяльності), за організацією та мотивацією. Одним із різновидів трудової діяльності є професійна педагогічна діяльність вчителя, яку ми будемо розглядати через парадигму взаємодії професії й особистості.

Дослідженням педагогічної діяльності присвячена велика кількість робіт (уявлення про структуру педагогічної діяльності, педагогічні здібності і професійно значущі якості вчителя, формування і розвиток яких забезпечують становлення професіонала в сфері педагогічної праці) І.Д.Зазюна, В.А.Кан-Калика, П.Ф.Каптерева, О.М.Куцевола А.К.Макарової, Н.В.Кузьміної, В.А.Крутецького, Ю.Н.Кулюткіна, О.В.Огневюка, В.В.Сидоренко, І.В.Соколової, С.В.Сисоєвої, В.І.Пахаренка, В.Ф.Погребенника, А.Л.Ситченка, Г.Л.Токмань А.І.Щербакова і ін. Так, дослідники К.Ангеловські, Л.Ващенко, Л.Даниленко [2,3,4], наголошують на необхідності інноваційної спрямованості педагогічної діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства, культури і освіти, виокремлюючи такі причини:

- відбуваються соціально-економічними перетвореннями, які зумовлюють необхідність докорінного оновлення системи освіти, методики і технології організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах різного типу.
- посилюється гуманітаризації змісту освіти, змінюється обсяг, склад навчальних дисциплін; впроваджуються нові (інтегровані) навчальні предмети, що вимагають постійного пошуку нових організаційних форм, технологій навчання. За такої ситуації істотно зростає роль і авторитет педагогічного знання в учительському середовищі, актуалізуються завдання зростання професійної компетентності педагогів;
- змінюється характер відношення педагогів до самого факту засвоєння і застосування педагогічних нововведень. В умовах жорсткої регламентації змісту навчально-виховного процесу педагог був обмежений не тільки в самостійному виборі нових програм, підручників, а й у використанні нових прийомів і способів педагогічної діяльності. Зараз інноваційна діяльність в освіті набуває обов'язкового дослідницького характеру.

Питання змісту та структури інноваційної діяльності вчителя стали предметом детального дослідження Ю.Громико, Л.Ващенко, Л.Даниленко, М.Поташика, Е.Роджерса, Р.Шакурова, Т.Шамової, П.Третьякова, Н.Юсуфбековой і ряду інших вчених. Вчені наголошують, що саме інноваційна професійна діяльність передбачає зміни у системі шкільної освіти й апробацію інновацій, розроблених у ході експериментів державного, регіонального рівнів та рівня окремого навчального закладу (розробка, розповсюдження чи застосування інновації).

З огляду на зазначене, інноваційну діяльність вчителя ми розглядаємо як розробку, розповсюдження та застосування освітніх інновацій, що суттєво поліпшують результати його професійної діяльності (забезпечують розвиток професійної компетентності) так і ефективність освітнього процесу, що в цілому забезпечує нову якість шкільної освіти та формує вчителя інноваційного типу мислення, культури і поведінки.

Щодо поняття «вчитель інноваційного типу» ми матимемо на увазі відкритість педагога до експериментів, інновацій та змін в педагогічному процесі. Учитель інноваційного типу розвитку повинен сприймати різні точки зору, орієнтуватися на сьогодення і майбутнє; долати створені життям перешкоди, планувати власний професійний розвиток; бачити високу цінність навчання і освіти. Учитель інноваційного типу – це творча особистість, яка постійно розвивається.

При розгляді проблеми інноваційного розвитку вчителя як особистісної категорії важливе місце у нашому дослідженні займає поняття структури інноваційної діяльності вчителя. В.І.Загвязінський вважає, що інноваційна діяльність утворює трьохрівневу структуру, де основою служить рефлексія - осмислення особистістю власної пошуково-творчої діяльності; креативно-перетворювальна діяльність і співтворчість [5]. Це шлях від пристосування до педагогічної інновації до її опанування та впровадження (перетворення), становить суть і

динаміку інноваційної діяльності вчителя.

Аналіз наукових доробок провідних вчених дозволив визначити авторську позицію щодо структури та змісту, основних компонентів інноваційної педагогічної діяльності:

1. Процес пізнання та аналіз учителем явищ власної свідомості та власної пошуково-творчої діяльності (рефлексія).
2. Процес творчих пошуків, впровадження, аналіз дієвості та корекція нововведень (креативність).
3. Процес наслідування і творчого запозичення (співтворчість).
4. Процес спілкування з іншими людьми (комунікабельність).

Ці компоненти взаємозумовлені, нерозривно пов'язані і мають загальні складові: мотиви, цілі, плани, оперативні образи (концептуальну модель) прийняття рішень, дії, перевірку результатів і корекцію дій.

Вивчення різних аспектів структури інноваційної діяльності вчителя та визначення її авторського бачення слугують основою для проектування структури інноваційного розвитку вчителя як агента змін сучасної шкільної освіти.

Слід зазначити, що вперше ідея розвитку й формування у людини якостей й здібностей, які б дозволяли їй швидко адаптуватися до нових умов мінливого світу, долаючи труднощі, пов'язані із сприйняттям нового, прозвучала у 1979 р. у доповіді Римському клубу «Навчання без меж» (Botkin J., Elmandra M., Malitza M.). Саме тоді і з'явився нові терміни «інноваційний розвиток» – явище, що стимулює якісні зміни в культурі і соціальному середовищі, реакція на проблемні ситуації, які виникають у особистому й професійному житті людини; «професіонал інноваційного типу розвитку» - фахівець, здатний творчо генерувати і продукувати нові уявлення та ідеї, а головне - проектувати і моделювати їх в практичних форматах [6]. Більшість розвинених країн світу без зволікання (США, Великобританія, Німеччина, Японія) відреагували на зазначене відповідними освітніми реформами, головна мета яких – відкритість особистості до нового, відмінного від власних уявлень, що базується на толерантності, гнучкості та панорамності мислення; культурно-естетична розвиненість і освіченість; готовність удосконалювати власну діяльність; розвинута інноваційна свідомість (цінність інноваційної діяльності в порівнянні з традиційною, інноваційні потреби, мотивація інноваційної поведінки).

У вітчизняній Концепції «Нова школа» закладені провідні стратегії розвитку вчителя як агента змін шкільної освіти: пріоритетність креативних компетенцій, інноваційна спрямованість; бажання демонструвати своїм учням вміння вчитися. Такі масштабні і відповідальні завдання потребують, перш за все, оволодіння здатністю до інноваційного розвитку та саморозвитку та вмінням переводити будь-яку освітню ситуацію в розвиваючу [7].

Обговорювати проблему співвідношення категорій «освіта» і «розвиток» стало можливим тільки з моменту актуалізації проблеми про розрізнення власне змісту освіти та власне змісту розвитку, що у свою чергу, інтерпретувало категорію розвитку як загального принципу існування дійсного світу і людини, як реального процесу змін і перетворень в них, як абсолютної цінності європейської культури (розвиток як саморозвиток). Діалектика співвідношення двох фундаментальних категорій: «освіта – форма», «розвиток – зміст» – продовжує залишатися неузгодженою. У педагогіці та психології співвідношення цих двох категорій розглядається по-різному. Ми будемо розглядати розвиток особистості як основу її існування, що забезпечує набуття дедалі якіснішої визначеності, задоволення актуальних потреб особистості, мотивацію зростання над цими потребами. Якщо особистість має сутнісне прагнення до розвитку, самоактуалізації, вона не може не змінювати себе у сфері професійної діяльності, бо саме професійна діяльність «будує» людину, визначаючи зміст її розвитку. Тому творчо працюючий вчитель є само організованим суб'єктом, здатним не тільки використовувати готові ідеї, але і перетворювати їх, а також створювати нові. В процесі діяльності у нього розвиваються такі якості, як готовність до прийняття і проектування професійних завдань; здатність до морального вибору в ситуаціях колізій; потреба в рефлексії і усвідомленому регулюванні своєї поведінки; спрямованість на саморозвиток; прагнення до вдосконалення свого творчого потенціалу; усвідомлення унікальності та неповторності себе та інших; соціальна і професійна активність; стійкість поглядів, переконань, смислів. Природно припустити, що найбільшу активність в інноваційній діяльності будуть проявляти вчителі, у

яких сформована внутрішня мотивація щодо самореалізації і саморозвитку: свідомий вибір варіантів власної професійної поведінки; здатність і готовність обирати адекватні засоби і методи саморозвитку, організації продуктивної діяльності в умовах співпраці.

Для визначення структури інноваційного розвитку вчителя в роботі загальноосвітнього навчального закладу розглянемо його найбільш уживані концептуальні характеристики у сучасних дослідженнях, які будуть представлені нами у вигляді п'яти компонентів що відтворюють такі закономірності розвитку особистості :

- *розвиток гностично компоненту* інноваційного розвитку вчителя в системі методичної роботи навчального закладу ґрунтується на наступних закономірностях: адекватність самооцінки і самопозиціонування вчителя щодо інноваційної методичної діяльності , яка обумовлює його активність в цьому виді діяльності (принцип самопозиціонування педагога в інноваційній діяльності); позитивна спрямованість інноваційного мислення педагога є - джерелом його особистісного зростання в умовах інновацій (принцип орієнтації на «зону найближчого розвитку»); інтерес педагога до нових психолого-педагогічних знань забезпечується його загальною задоволеністю професійною діяльністю (принцип рефлексивності, принцип суб'єктності);

- істотні ознаки *змістового компонента* інноваційного розвитку вчителя відображають наступні закономірності: володіння теорією інноваційної діяльності забезпечує можливість вчителю планувати найближчі і довгострокову цілі і завдання; здатність вчителя ставити реальні та досяжні цілі, що дозволяє передбачити реальний очікуваний результат (продукт); розвиток критичної рефлексії сприяє раціональному ціле покладанню інноваційного розвитку вчителя (принцип рефлексивності);

- необхідні зміни щодо *технологічного компонента* інноваційного розвитку вчителя ґрунтується на наступних закономірностях: високий рівень готовності педагога до інноваційної діяльності забезпечує відбір ефективних методів, засобів, прийомів навчання учнів (принцип диверсифікації); обізнаність вчителів з питань сучасної інноватики в галузі шкільної освіти забезпечує актуальність створюваних ним методичних продуктів ;

- необхідні перетворення щодо *комунікативного компонента* інноваційного розвитку вчителя несуть в собі такі закономірності , як засвоєння нових форм, способів і технік спілкування в системі інноваційної методичної роботи; перехід на модель особистісно зорієнтованої взаємодії з учнями забезпечується позитивним внесенням новацій в освітній процес; високий рівень розвитку комунікативного компонента забезпечує широке поширення інновацій серед членів педагогічного колективу навчального закладу;

- особливості спрямованих змін *організаційного компонента* інноваційного розвитку вчителя характеризують такі закономірності: підвищення мотивації вчителя до інноваційної діяльності забезпечує його самоорганізованість, активність (принцип фасилітації); готовність педагога до самоосвітньої діяльності забезпечує високий рівень його інноваційної методичної діяльності. Принципи інноваційного розвитку вчителя включають в себе: принцип орієнтації на «зону найближчого розвитку», принцип «ампліфікації», безперервності, диверсифікації, фасилітації, суб'єктності, рефлексивності [8]. Таким чином, представлена структура інноваційного розвитку вчителя в роботі загальноосвітнього навчального закладу дозволила виявити *сукупність властивостей / ознак* за допомогою яких охарактеризуємо складові структуру інноваційного розвитку вчителя:

1. *особистість* – існування потенційної особистості, що має набір якостей, характеристик, здібностей, за допомогою яких вона природоцільно проектує власну діяльність, засвоює та «прирощує» культурні норми (знання) і таким чином розкриває себе;

2. *розвиток* – запуск механізму «саморуку» вчителя, пов'язаного з усвідомленням діяльності, самопізнанням, ціннісними орієнтаціями і самоврядуванням;

3. *орієнтири* – визначення професійно значущих компетентнісних характеристик вчителя в якості орієнтирів для розвитку інноваційної діяльності;

4. *творчу сутність інноваційної діяльності складають її основні компоненти:* потреби і мотиви, цілі, зміст, завдання, форми і методи інноваційної діяльності, система контролю і оцінки результатів;

5. *портфоліо* – сума «освітніх продуктів» вчителя, створення яких можливе лише за умов його *інноваційного розвитку*;

6. *рефлексивне осмислення* – становлення «індивідуальної освітньої історії» як сума значущих «внутрішніх змін, новоутворень», необхідних для визначення мети як імпульсу для безперервного освітнього руху через особистісну рефлексію;

7. *освітнє середовище* – простір перетворення потенціалу в ресурс.

Ми виходили з того, що інноваційний розвиток вчителя в роботі школи набуває ефективності за певних педагогічних умов: – спрямованість методичної роботи на стійкий пізнавальний інтерес до педагогічних інновацій як результату усвідомленого вибору професійної інноваційної діяльності; – стимулювання потреби у вивченні інноваційного педагогічного досвіду; – забезпечення професійної діяльності технологіями, методами та формами навчання, що сприяють розвитку інноваційної діяльності, ініціювання та підтримка педагогічної творчості вчителів, щодо пошуково-дослідницької діяльності; – розвиток рефлексивних умінь.

Необхідно відзначити, що інноваційний розвиток вчителя здійснюється на різних рівнях, про що свідчить педагогічна практика.

Перший рівень – репродуктивний. Вчителі усвідомлюють значущість інноваційної діяльності і виявляють позитивне до неї ставлення, але потреба в особистісній та професійній використовують психолого-педагогічні знання, нові технології як засіб свого особистісного розвитку; не виявляють інтересу до науково-творчої, експериментальної діяльності, професійні функції виконують в основному за стандартом; не відчувають потребу в професійному самоаналізі та самооцінці власної діяльності, її результатів.

Другий рівень – продуктивний (трансляція досвіду). Вчителі високо оцінюють значущість інноваційної діяльності та мають потребу в особистісній та професійній самореалізації; вони професійно володіють педагогічними знаннями і вміннями, здатні аналізувати різні джерела інформації, усвідомлювати їх значущість в практичній діяльності. Вони вносять зміни в свою діяльність через освоєння сучасних ідей і технологій шкільної освіти. Вчителі здатні проводити самоаналіз через використання методик діагностики особистісно професійного саморозвитку і вносити коригування в окремі елементи педагогічної системи, хоча ступінь активності, самостійності і творчості має нестійкий характер.

Третій рівень – професійна майстерність. Вчителі виявляють потребу в особистісному інноваційному зростанні, професійно-творчій, дослідницькій діяльності. Вони володіють змістом інноваційної діяльності, використовують комплекс методів для аналізу і критичного осмислення досвіду своєї роботи і діяльності членів колективу; проявляють активність і самостійність у вирішенні педагогічних завдань, в інноваційній діяльності, здатні реалізувати свій творчий потенціал; вони успішно здійснюють інноваційні проекти, розробляють програми свого індивідуально-особистісного і професійного зростання, узагальнюють і подають досвід своєї інноваційної діяльності в колективі, на науково-практичних семінарах, конференціях тощо.

Висновки і перспективи (Discussion). Із вище викладеного, ми можемо зробити висновок, що інноваційні процеси є тією рушійною силою, яка дозволяє по-різному проектувати педагогічні процеси і професійну педагогічну діяльність, під впливом яких відбувається реформування сучасної шкільної освіти. Однак зміни у системі шкільної освіти вимагають нового типу педагогічного мислення, нових способів перетворення дійсності. Це новий клас задач, які потребують практико-орієнтованої методології інноваційного розвитку вчителя як інтегрального процесу, що забезпечує розвиток професійної компетентності педагога та створення базових умов для інноваційного розвитку вчителя в системі роботи загальноосвітньої школи. Висвітлення проблеми інноваційного розвитку вчителів надасть імпульс для подальших досліджень в галузі професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1975, - 304с.
2. Ангеловски К. Учителя и инновации. – М.: Просвещение, 1991. – 159 с.
3. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: Монографія. — К.: Видавниче об'єднання "Тираж", 2005.—380 с.

4. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: Монографія. – К.: Міленіум, 2004. – 358 с.
5. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. – М., 1987
6. Роджерс Е. М. Дифузія інновацій. – New York: Free Press, 2002. – 134 с.
7. Концепція «Нова школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konc_zepczyia.pdf
8. Чумак О. В. Парадигма освіти XXI століття : інноваційні аспекти [Електронний ресурс] / О. В. Чумак. – Режим доступу : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Chumak.pdf – Назва з екрана.
9. Шинкарук В.Д. Виховання особистості в колективі у педагогічній системі А.С. Макаренка / В.Д. Шинкарук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». – К.: Міленіум, 2016. – Вип.233. – С. 306-312.
10. Шинкарук В.Д. Розвиток ідей про виховання в добу Відродження / В.Д.Шинкарук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». – К.: Міленіум, 2015. – Вип. 230. – С. 225–233.
11. Шинкарук В.Д. Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах / навчальний посібник (для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка») / В.Д. Шинкарук, Р.В. Сопівник, І.В. Сопівник. – К.: ЦП «Компринт», 2015. – 236с.

References

1. Leontev, A.N. (1975) Deiatelnost. Soznanye. Lychnost. [Activity. Consciousness. Personality] M., 304.
2. Anhelovsky, K. (1991) Uchytelia y unnovatsyy. [Teachers and Innovations] M.: Prosveshchenye, 159.
3. Vashchenko, L.M. (2005) Upravlinnia innovatsiiny my protsesamy v zahal'nii serednii osviti rehionu: Monohrafiia [Management of innovative processes in general secondary education in the region: Monograph]. K.: Vydavnyche ob'iednannia «Tyrazh», 380.
4. Danylenko, L.I. (2004) Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh: Monohrafiia [Management of innovative activity in secondary schools: Monograph]. K.: Milenium, 358.
5. Zahviazynskiy, V.Y. (1987) Pedahohohycheskoe tvorchestvo uchytelia. [Pedagogical creativity of the teacher] M.
6. Rodzhers, E. M. (2002) Dyfuziia innovatsii [Diffusion of innovation]. New York: Free Press, 134.
7. Kontsepsiia «Nova shkola» [Concept «New School»] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konc_zepczyia.pdf
8. Chumak, O. V. Paradyhma osvity KhKhI stolittia : innovatsiini aspekty [XXI st Century Paradigm: Innovative Aspects] [Elektronnyi resurs] / O. V. Chumak. – Rezhym dostupu : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Chumak.pdf – Nazva z ekrana.
9. Shynkaruk, V.D. (2016) Vykhovannia osobystosti v kolektyvi u pedahohichnii systemi A.S. Makarenka [Education of the person in the collective in the pedagogical system A.S. Makarenko]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia «Pedahohika. Psykholohiia. Filosofiia». 233. 306-312.
10. Shynkaruk, V.D. (2015) Rozvytyk idei pro vykhovannia v dobu Vidrodzhennia [Development of ideas about education in the era of the Renaissance]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriiia «Pedahohika. Psykholohiia. Filosofiia». 230. 225–233.
11. Shynkaruk, V.D., Sopivnyk, R.V., Sopivnyk, I.V. (2015) Teoriiia ta istoriia sotsialnoho vykhovannia v zarubizhnykh krainakh [Theory and history of social education in foreign countries]. K.: TsP «Komprynt». 236.

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УЧИТЕЛЯ КАК ГЛАВНОЕ УСЛОВИЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

И. Б. Спивакова

Аннотация. В статье рассматривается и теоретически обосновывается роль инновационной деятельности учителя в условиях реформирования школьного образования. Раскрыта структура и содержание инновационной деятельности учителя. Освещена и доказана необходимость инновационных изменений в системе методической работы школьных учебных заведений.

Ключевые слова: инновационное развитие учителя, профессиональная деятельность, модель инновационного развития учителя, организационно-педагогические условия инновационного развития учителя..

INNOVATION TEACHER AS THE MAIN CONDITION OF THE REFORM OF SCHOOL EDUCATION

I.B. Spivakova

Annotation. The article discusses the role and theoretically substantiates the innovation activity of the teacher in the conditions of reforming school education. Disclosed structure and content of teacher innovation. Lighting and proved the need for innovative changes in the system of methodical work of school institutions.

Keywords: innovative development of a teacher, professional activity, model of teacher's innovative development, organizational and pedagogical conditions of teacher's innovative development.

УДК 371.671:811.161.2

ШКОЛИ-ІНТЕРНАТИ ЯК ОСЕРЕДОК СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ (50-60 ті рр. ХХ ст.)

Н. В. СУЛТАНОВА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

E-mail: sultanoff@mksat.net

Анотація. У статті розглядаються суспільні передумови становлення і розвитку шкіл-інтернатів в Україні у 50-ті роки ХХ століття як освітніх установ нового типу. Схарактеризовано особливості організації шкіл-інтернатів в Українській РСР, умови їх функціонування та основні завдання соціального виховання в них дітей. Обґрунтовано методологічне підґрунтя, на якому будується соціально-виховна робота з дітьми, які зростають поза родиною. Висвітлено особливості роботи шкіл-інтернатів як осередку суспільного виховання дітей. Розкрито та проаналізовано суспільно-політичні та соціально-економічні передумови виникнення навчальних закладів нового типу, а також організаційно-методологічні умови ефективності використання в них педагогічних технологій та методів навчально-виховної роботи.

Ключові слова: соціальне виховання, школи-інтернати, методи виховання, суспільний характер виховання, дисципліна, соціально-виховна робота.

Актуальність (Introduction). Сьогодні у світлі реформаційних процесів, що відбуваються в Україні у вкрай важливих галузях суспільного життя, надзвичайно актуальним й невирішеним донині залишається питання реформування інтернатних закладів освіти. Оптимізація їхнього функціонування на даному етапі уможливорюється шляхом пошуку доцільних форм утримання дітей, розробки та практичного обґрунтування нових варіантів змісту дидактики, виокремленню та застосування ефективних набутків соціального виховання з досвіду минулого століття. Разом із цим, складність і багатогранність соціальних завдань, що актуальні сьогодні в суспільстві, вимагають від державних органів влади нестандартних підходів до розв'язання проблеми вдосконалення та оптимізації функціонування інтернатних установ. За таких умов актуальним

© Н. В. Султанова, 2017